

Sygn. akt IV Ka 493/14

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 19 września 2014 roku.

Sąd Okręgowy w Piotrkowie Trybunalskim w IV Wydziale Karnym Odwoławczym w składzie:

Przewodniczący SSO Ireneusz Grodek

Sędziowie SO Tomasz Ignaczak

SO Agnieszka Szulc-Wroniszewska (spr.)

Protokolant sekr. sądowy Agnieszka Olczyk

przy udziale Prokuratora Prokuratury Okręgowej w Piotrkowie Trybunalskim Izabeli Stachowiak

po rozpoznaniu w dniu 19 września 2014 roku

sprawy **R. B.**

oskarżonego z art. 270§1 kk

z powodu apelacji wniesionej przez prokuratora

od wyroku Sądu Rejonowego w Tomaszowie Mazowieckim

z dnia 23 czerwca 2014 roku sygn. akt II K 196/14

na podstawie art. 437 § 1 kpk, art. 438 pkt 1 i 2 kpk, art. 624 § 1 kpk

1. zmienia zaskarżony wyrok w ten sposób, że:

- przyjmuje za podstawę prawną wymiaru kary grzywny orzeczonej w punkcie 7 przepisu art. 71 § 1 kk,
- uchyla rozstrzygnięcia zawarte w punkcie 8 i 9 wyroku;

2. w pozostałej części zaskarżony wyrok utrzymuje w mocy;

3. zwalnia oskarżonego R. B. od wydatków poniesionych przez Skarb Państwa w postępowaniu odwoławczym.

Sygn. akt IV Ka 493/14

UZASADNIENIE

R. B. został oskarżony o to, że:

I. w dniu 30 kwietnia 2011 roku w Urzędzie Skarbowym w T. M., działając w celu użycia za autentyczny przedłożył podrobiony dokument w postaci zeznania podatkowego PIT-36 za 2010 rok, na którym to dokumencie złożył podpis swojej żony K. B. (1) o treści „K. B.” tj. o czyn z art. 270 § 1 k.k.

II. w dniu 30 kwietnia 2012 roku w Urzędzie Skarbowym w T. M., działając w celu użycia za autentyczny przedłożył podrobiony dokument w postaci zeznania podatkowego PIT-36 za 2011 rok, na którym to dokumencie złożył podpis swojej żony K. B. (1) o treści „K. B.” tj. o czyn z art. 270 § 1 k.k.

III. w dniu 15 czerwca 2012 roku w Urzędzie Skarbowym w T. M., działając w celu użycia za autentyczny przedłożył podrobione dokumenty w postaci odręcznie sporządzonego pisma opatrzonego datą 15 czerwca 2012 roku oraz zeznania podatkowego PIT-36 za 2011 rok, na których to dokumentach złożył podpisy swojej żony K. B. (1) o treści „K. B.” tj. o czyn z art. 270 § 1 k.k.

IV. w dniu 17 lipca 2012 roku w Urzędzie Skarbowym w T. M., działając w celu użycia za autentyczny przedłożył podrobione dokumenty w postaci zeznania podatkowego PIT-36 za 2009 oraz zeznania podatkowego PIT-36 za 2011 rok, na których to dokumentach złożył podpisy swojej żony K. B. (1) o treści „K. B.” tj. o czyn z art. 270 § 1 k.k.

Sąd Rejonowy w Tomaszowie Mazowieckim wyrokiem z dnia 23 czerwca 2014 roku w sprawie sygn. akt II K 196/14 uznał R. B. za winnego popełnienia zarzucanych mu czynów i za to, za każdy z nich, na podstawie art. 270 § 1 k.k. wymierzył mu kary po 6 miesięcy pozbawienia wolności.

Na podstawie art. 85 k.k. i art. 86 § 1 k.k. orzeczone wobec oskarżonego jednostkowe kary pozbawienia wolności połączył i wymierzył karę łączną 1 roku pozbawienia.

Na podstawie art. 69 § 1 i 2 k.k. i art. 70 § 1 pkt 1 k.k. wykonanie orzeczonej kary łącznej pozbawienia wolności warunkowo zawiesił oskarżonemu na okres próby lat 2.

Na podstawie art. 89 § 2 k.k. wymierzył oskarżonemu karę grzywny w rozmiarze 50 stawek dziennych przyjmując wartość jednej stawki dziennej na kwotę 10 złotych.

Na podstawie art. 46 § 2 k.k. zasądził od oskarżonego na rzecz oskarżycielki posiłkowej K. D. kwotę 1.000 złotych tytułem nawiazki oraz kwotę 1.599 złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

Zasądził od oskarżonego na rzecz Skarbu Państwa kwotę 320 złotych tytułem zwrotu kosztów sądowych.

Powyższy wyrok zaskarżył Prokurator Prokuratury Rejonowej w Tomaszowie Mazowieckim.

Apelacja oskarżyciela, wywiedziona z postawy art. 438 pkt 1 i 2 k.p.k., skarży wyrok w części dotyczącej orzeczenia o karze, na korzyść oskarżonego R. B. i zarzuca zaskarżonemu orzeczeniu:

- obrazę przepisu prawa materialnego w postaci art. 46 § 2 k.k., wyrażającą się w niesłusznym przyjęciu, iż w postępowaniu o czyn z art. 270 § 1 k.k. występuje pokrzywdzony, co skutkowało błędnym uznaniem K. D. za pokrzywdzoną czynami z art. 270 § 1 k.k., a w konsekwencji niesłusznemu zasądzeniu na jej rzecz kwoty 1.000 złotych tytułem nawiazki,

- obrazę przepisów postępowania, która mogła mieć wpływ na treść orzeczenia tj. art. 49 § 1 k.p.k. i art., 53 k.p.k., poprzez uwzględnienie wniosku K. D. o dopuszczenie do udziału w sprawie w charakterze oskarżyciela posiłkowego pomimo, że przedmiotem ochrony w przypadku czynu zabronionego z art. 270 § 1 k.k. jest dobro prawne ogólnej natury, jakim jest wiarygodność dokumentu, co powoduje, że w postępowaniu o taki czyn brak jest pokrzywdzonego, a zatem nie ma również osoby, która na podstawie art. 53 k.p.k. mogłaby działać w sprawie w charakterze oskarżyciela posiłkowego i wnosić o zasądzenie na jej rzecz od oskarżonego zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

W konsekwencji skarżący wnosil o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Rejonowemu w Tomaszowie Mazowieckim do ponownego rozpoznania.

Na rozprawie apelacyjnej prokurator popierał skargę wniesioną przez Prokuratora Rejonowego w Tomaszowie Mazowieckim, modyfikując wniosek końcowy i wnosząc o zmianę zaskarżonego orzeczenia poprzez uchylenie punktów 8 i 9 wyroku oraz przyjęcie w podstawie prawnej wymiaru orzeczonej kary grzywny w miejsce art. 89 § 2 k.k., przepisu art. 71 § 1 k.k. W pozostałej części wnosil o utrzymanie zaskarżonego wyroku w mocy.

Pełnomocnik K. D. wnosil o nieuwzględnienie apelacji i utrzymanie zaskarżonego wyroku w mocy.

Oskarżony R. B. przyłączył się do apelacji prokuratora.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja oskarżyciela publicznego okazała się zasadna, a w wyniku jej uwzględnienia powstały podstawy do zmiany zaskarżonego wyroku, poprzez uchylenie punktów 8 i 9 oraz zmianę podstawy prawnej orzeczonej wobec oskarżonego kary grzywny.

Odnosząc się na wstępie do zarzutu dotyczącego naruszenia prawa procesowego, stwierdzić należy, że skarżący ma racje twierdząc, iż sąd rejonowy w sposób nieuzasadniony dopuścił do udziału w sprawie w charakterze oskarżycielki posiłkowej K. D.. To właśnie naruszenie prawa procesowego tj. art. 49 § 1 k.p.k. i art. 53 k.p.k., doprowadziło następnie do obrazy prawa karnego materialnego, poprzez zasądzenie na rzecz K. D. nawiazki oraz zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

Sąd Okręgowy zważył, że oskarżonemu R. B. przypisano popełnienie czterech przestępstw fałszerstwa materialnego dokumentu. W związku z wniesionym środkiem odwoławczym zasadniczym pytaniem jest, czy w sytuacji zarzucenia (przypisania) sprawcy czynu zabronionego wyczerpującego dyspozycje z art. 270 § 1 k.k., w sprawie występuje pokrzywdzony, w szczególności, czy jest nim osoba, z którą wiąże się w jakikolwiek sposób ów dokument. Sąd zważył, że rodzajowym przedmiotem ochrony czynu z art. 270 § 1 k.k. jest wiarygodność dokumentu. Dobrem chronionym jest tu więc autentyczność dokumentu i prawdziwość jego treści. Pośrednim natomiast przedmiotem ochrony jest także pewność obrotu prawnego.

Sąd Okręgowy zauważa, że niekiedy przedmiotem ochrony, w sytuacji przypisania popełnienia czynu z art. 270 § 1 k.k., mogą być także dobra indywidualnego pokrzywdzonego, jeżeli zostały naruszone przez fałszerstwo dokumentu i godzą w interes wynikający z treści, czy znaczenia tego dokumentu. Problem ten jest jednak złożony. W doktrynie i orzecznictwie podkreśla się, że ustawodawca polski przyjął tzw. materialną definicję pokrzywdzonego, co oznacza, że krąg pokrzywdzonych w rozumieniu art. 49 k.p.k. „ograniczony jest zespołem znamion czynu będącego przedmiotem postępowania oraz czynów współukaranych” - tak Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 15 września 1999 roku w sprawie I KZP 26/99 (opubl. OSNKW 1999, Nr 11-12, poz. 69), czy też „ustalenie (go)... następuje w oparciu o opis zespołu znamion zarzucanego czynu” - tak Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 24 maja 2011 roku w sprawie II KK 13/11 (opubl. KZS 2011, Nr 11, poz.16). Przestępstwo z art. 270 § 1 k.k. jest skierowane przeciwko wiarygodności dokumentów, i ani ogólnym, ani rodzajowym, ani indywidualnym przedmiotem ochrony nie jest tu dobro podmiotu, którego dokument podrobiono, a czyn taki z istoty swej nie narusza sam w sobie bezpośrednio dobra prawnego określonej osoby (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 3 października 2013 roku sygn. II KK 117/13 opubl. Prok. I Pr. 2014, NR 1, poz.10). W konsekwencji powyższego należy uznać, że przestępstwo z art. 270 § 1 k.k. nie godzi bezpośrednio w dobra prywatne konkretnej osoby, może natomiast godzić w takie dobra jedynie, gdy pozostaje w zbiegu z innym przestępstwem (np. przeciwko mieniu). W przedmiotowej natomiast sprawie wszystkie czyny oskarżonego zakwalifikowano jedynie z art. 270 § 1 k.k. W sytuacji przypisania odpowiedzialności tylko z tego przepisu, niemożliwym jest więc przykładowo pojednanie się sprawcy z pokrzywdzonym, czy zastosowanie instytucji warunkowego umorzenia postępowania karnego. Potwierdzeniem tego stanowiska jest chociażby wyrok Sądu Najwyższego z 1 kwietnia 2008 roku w sprawie V KK 26/08, zgodnie z którym: „Przestępstwo z art. 270 KK, jako skierowane przeciwko wiarygodności dokumentu, który sprawca przerobił i mające na celu zagwarantowanie pewności obrotu prawnego, nie zostało popełnione z pokrzywdzeniem konkretnej osoby fizycznej, nie istnieje zatem możliwość pojednania się z pokrzywdzonym, jak i naprawienia wyrządzonej mu szkody” (opubl. Prok. i Pr. 2008, Nr 7-8, poz. 10).

Nowelizacja Kodeksu postępowania karnego dokonana w dniu 22 marca 2013 roku (a dokładnie nowa treść art. 306 § 1 a pkt 3 k.p.k.), polegająca na przyznaniu osobie zawiadamiającej o popełnieniu przestępstwa z art. 270 § 1 k.k. prawa do ewentualnego zaskarżenia decyzji o umorzeniu postępowania przygotowawczego, jeżeli wskutek tego przestępstwa doszło do naruszenia jej praw, w żaden sposób nie nadaje komukolwiek statusu pokrzywdzonego w sprawach o czyn z

art. 270 § 1 k.k., a co więcej - zdaniem Sądu Okręgowego – zapis ten podkreśla rozróżnienie, że osoba taka jest wówczas „zawiadamiającym, którego prawa naruszono”, a nie „pokrzywdzonym”.

Sąd Okręgowy zważył, iż fakt, że w przedmiotowej sprawie oskarżyciel publiczny wyłączył do odrębnego postępowania i przekazał według właściwości materiały dotyczące podejrzenia popełnienia czynów z art. 56 § 1 k.k.s., nie zmienia dokonanej powyżej oceny zasadności zarzutów apelanta. Wyłączone do odrębnego postępowania materiały dotyczące uszczuplenia podatku należnego Urzędowi Skarbowemu w T., nie dotyczą stricte tego, że przedmiotowe zeznania podatkowe PIT-36 i oświadczenie z nim związane, za żonę K. podpisał mąż R. – faktycznie od lat wypełniający w imieniu obojga wszelkie dokumenty do Urzędu Skarbowego, lecz tego, że w dokumentach tych znalazł się nieprawdziwy zapis o trwającej pomiędzy małżonkami B. wspólności majątkowej małżeńskiej, w sytuacji, gdy takowa ustała poprzez dokonaną wiele lat wcześniej rozdzielną majątkową pomiędzy w/w. Sam podpis złożony za inną osobę nie ma tu jednak bezpośredniego znaczenia dla ewentualnego ustalenia uszczuplenia należności publicznoprawnej, albowiem jej powstanie wynikało nie z tego, że podpis za jednego z małżonków złożył drugi, lecz z tego, co zostało wpisane do dokumentu PIT-36 w rubryce dotyczącej wspólności majątkowej. Ustalenie przyczyn wpisu tej wspólności oraz świadomości małżonków, co do jego treści, nie jest natomiast przedmiotem niniejszego postępowania.

Wskazany powyżej przedmiot ochrony w przypadku czynu zabronionego z art. 270 § 1 k.k. powoduje, że w postępowaniu o taki czyn brak jest pokrzywdzonego, a więc osoby, która na podstawie art. 53 k.p.k. mogłaby działać w sprawie w charakterze oskarżyciela posiłkowego. W tej sytuacji sąd rejonowy w sposób nieuzasadniony uznał, że prawnie dopuszczalne i skuteczne jest oświadczenie K. D. o jej wstąpieniu do sprawy w charakterze oskarżycielki posiłkowej i mylnie nie odmówił jej prawa do udziału w sprawie w charakterze strony. Błąd ten spowodował w konsekwencji, iż bez podstawy prawnej uwzględniono wnioski końcowe K. D. (przyznając jej uprzednio prawo do ich złożenia przed zamknięciem przewodu sądowego) i zasądzono od oskarżonego na rzecz K. D. nawiązkę w wysokości 1.000 złotych oraz wnioskowaną przez pełnomocnika K. D. kwotę tytułem zwrotu kosztów zastępstwa adwokackiego.

Tymczasem zgodnie z treścią art. 46 § 2 k.k. nawiązkę można orzec jedynie na rzecz pokrzywdzonego, a zgodnie z treścią art. 627 k.p.k. koszty sądowe od skazanego można orzec jedynie na rzecz oskarżyciela posiłkowego (oraz na rzecz Skarbu Państwa). Z uwagi na powyższe brak jest podstaw prawnych do orzeczenia o nawiązce na rzecz K. D. oraz o zwrocie na jej rzecz kosztów zastępstwa adwokackiego, co skutkowało uchYLENIEM przez sąd odwoławczy punktów 8 i 9 zaskarżonego orzeczenia, dotyczących ich zasądzenia od oskarżonego.

Dodatkowo należy zauważyć, iż podstawą do orzeczenia (niekwestionowanej przez żadną ze stron) kary grzywny wobec R. B. był fakt uprzedniego warunkowego zawieszenia wykonania orzeczonej wobec niego łącznej kary pozbawienia wolności. W tej sytuacji zastosowanie winien mieć tu przepis art. 71 § 1 k.k., a nie przepis art. 89 § 2 k.k., który dotyczy jedynie sytuacji wymiaru kary łącznej w ramach wyroku łącznego, a nie jednostkowego, jaki miał miejsce w niniejszej sprawie. Wobec tego zaskarżony wyrok zmieniono także poprzez przyjęcie za podstawę prawną wymiaru, orzeczonej wobec R. B. w punkcie 7 wyroku, kary grzywny przepisu art. 71 § 1 k.k.

W pozostałej części wyrok, jako odpowiadający prawu, utrzymano w mocy.

O kosztach procesu za postępowanie odwoławcze orzeczono w oparciu o przepisy Kodeksu postępowania karnego powołane w sentencji orzeczenia.

W ocenie Sądu Okręgowego zasady słuszności przemawiają za zwolnieniem oskarżonego od wydatków powstałych w toku postępowania przed Sądem Okręgowym w sytuacji, gdy przeprowadzenie postępowania odwoławczego zostało zainicjowane na skutek błędu sądu pierwszej instancji.